

Natuurhistorisch Museum Rotterdam in 2015: een doodleuk jaar

Kees Moeliker [directeur, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; moeliker@hetnatuurhistorisch.nl]

Met 44.009 bezoekers draaide Het Natuurhistorisch in 2015 een goed jaar. Hoewel de aantallen iets achterbleven in vergelijking met 2014, zien we niettemin een toename van het aantal schoolkinderen dat museumlessen volgde en steeg het aandeel van de leeftijdsgroep 0-16 jaar tot ruim 32%. Dat jonge bezoek is belangrijk voor het museum, niet in de laatste plaats voor het verspreiden van onze in 2015 verscherpte missie:

'Met een combinatie van ernst en humor waardering voor de natuur kweken en het belang van mondiale biodiversiteit en de biodiverse stad benadrukken.'

De lichte daling van de bezoekersaantallen komt voor rekening van minder reguliere museumbezoekers en valt mee gezien het feit dat het museum van april tot oktober via de zuidzijde van het Museumpark vrijwel onbereikbaar was door wegwerkzaamheden. Houders van een Rotterdampas en een Museumkaart vormden desondanks nog altijd belangrijke bezoekersgroepen met respectievelijk 5.742 en 11.532 bezoekers. Er was dan ook flink wat te beleven in Het Natuurhistorisch. Zowel op het vlak van tentoonstellingen, publiciteit, collectie als organisatie zijn de nodige hoogtepunten bereikt. Iets waar Het Natuurhistorisch met trots op terugkijkt in het 29e jaarverslag van de stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam.

Tentoonstellingen

Tot ons genoegen is in 2015 de semipermanente fossielententoonstelling 'Opgeraapt Opgevestigd Uitgehakt' (uit 2008) visueel compleet vernieuwd en aangevuld met een bijzonder loopspoor van een zeereptiel van 245 miljoen jaar oud. Op deze meer dan zes meter lange plaat sediment uit de Winterswijkse Steengroeve staan

▲ Het Natuurhistorisch trok in 2015 meer jonge bezoekers. (Maarten Laupman)

voetsporen in een versteende laag blubber (zie Moeliker 2015). Ook is er een speciale aanwinstenvitrine die onder de titel 'Nieuw Opgeraapt Opgevestigd Uitgehakt' het publiek stimuleert vondsten ter beschikking te stellen. Deze renovatie is mogelijk gemaakt dankzij een fiks geldbedrag van een anonieme mecenas. Twee wisseltentoonstellingen trokken het afgelopen jaar veel bekijks en publiciteit: '30 x 30 - flora, fauna en afval op stoeptegels' en 'Vliegenmeppers'. De zeven Rotterdamse stoeptegels van Koos Buist doken van macro tot micro en van korstmoss tot kauwgom de 'onzichtbare' stadsnatuur in (Milders 2015). De vliegenmeppers van Iza van Riemsdijk lieten zien hoe leuk en esthetisch een zorgvuldig bijeengebrachte verzameling kan zijn. Bijzonder was ook de tentoonstelling 'Giftig Rotterdam' die op verzoek van LP2 speciaal werd gemaakt als lokale inbreng in de publiekstrekker 'The Power of Poison'. Onder de titel 'Giftig Rotterdam' kreeg deze expositie een Rotterdams tintje met een serie bekende en minder bekende giftige

dieren en planten uit onze Rotterdamse collectie. Belangrijk en tekenend hierbij was de stevige inbreng van onze onderzoeksafdeling Bureau Stadsnatuur die de kennis van het lokale giftige gedierte letterlijk uit de mouw toverde (De Baerdemaeker & Jaarsma 2015). De vaste tentoonstelling Pure Veerkracht over natuur in stedelijke en industriële omgeving onderging geen ingrijpende veranderingen. Het aantal inzendingen van foto's ten behoeve van de projectie in het 'Panorama Stadsnatuur' groeide gestaag en laat zien dat een expositie over stadsnatuur zelf ook kan leven.

Educatie

Het aanbod aan lessen is in 2015 uitgebreid met 'Natuur is overal'. Deze les over natuur in de stad neemt de schoolklas mee naar buiten, het Museumpark in. De les kan op zichzelf staan, maar kan gecombineerd met de binnenles 'Komt een vos bij de snackbar' afgenomen worden en is bestemd voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Hiermee bestaat het

▲ Een in 2015 verworven huiskraai (NMR 9989-03494) wordt gewogen. (Kees Moeliker)

aanbod voor het voortgezet onderwijs inmiddels uit tien verschillende lessen en rondleidingen. Voor het basisonderwijs bestaat het aanbod eind 2015 uit veertien verschillende lessen op diverse niveaus. In 2015 was er daarnaast een speciale les in het kader van de Kinderboekenweek, die in samenwerking met de SKVR is opgezet. In het thema 'Raar maar waar' gingen leerlingen met een boekje in het museum op zoek naar verbazingwekkende weetjes over natuur in de stad. Aansluitend was er op school een verwerkingsles met een SKVR-docent. Natuurlijk beperkt het educatieve werk van Het Natuurhistorisch zich niet enkel tot schoolklassen.

Bijna 200 kinderfeestjes vormden ook in 2015 een belangrijk en gemakkelijk deel van het educatieve aanbod. Met de toevoeging van het Onderwaterfeest zijn er naast klassiekers als het Jungle-avontuur, het Potvispartijtje en het Onderzoeksfeest nu nog meer mogelijkheden voor jonge onderzoekers die iets te vieren hebben. Leuk en leerzaam tegelijk.

Nieuw: Inlooprondleiding

In 2015 is de 'Inlooprondleiding' geïntroduceerd. Om de week op zaterdag neemt de rondleider jong en

oud mee door de tentoonstellingszalen en vertelt verhalen over de rijke collectie van Het Natuurhistorisch. Brandende vragen zoals 'Waarom stinkt dat olifantenskelet?', 'Heeft die stadsvos echt shoarma gegeten?' en 'Waarom is de neushoornhoorn groen?' worden beantwoord. Elke rondleider kent verborgen verhalen achter de collectie, bijvoorbeeld over orang-oetan Piku die in Diergaarde Blijdorp altijd met zijn rug naar het publiek zat, of over de schooltas van de bezeten walviskenner Anton van Deinse die is gemaakt van vinvispenisleer.

Activiteiten

Het museum en Bureau Stadsnatuur organiseerden tien kleine en grotere publieksevenementen, uiteenlopend van activiteiten voor de Museumnacht en de konijnkeutelworkshop in het Weekend van de Wetenschap tot de prestigieuze Hoboken Lecture en alweer de 20e editie van Dead Duck Day (zie elders in deze Straatgras voor een verslag van de 21e editie [red.]).

Voor de vijfde Hoboken Lecture sprak de Britse archeoloog en moleculair genetica dr. Turi King. Haar lezing, 'Unearthing King Richard III: From Bones to Genes', ging over de spraakmakende

▲ De Hoboken Lecture van dr. Turi King. (Maarten Laupman)

opgraving van en het onderzoek naar de skeletresten van Koning Richard III, de laatste Britse vorst van het Huis Plantagenet (Richard III kwam in 1485 om het leven bij een veldslag nabij Leicester). De lezing werd traditiegetrouw voorafgegaan door muziek (Haydn's *Hoboken Verzeichnis*) uitgevoerd door een strikkwartet van Codarts studenten. Het museum maakte wederom dankbaar gebruik van het auditorium van de Kunsthall, onze naaste buur.

Collectie & onderzoek

De collectie werd in 2015 verrijkt met 125 grote en kleine schenkingen. In het oog springend zijn circa 750 monsters gedroogde paddenstoelen uit de verzameling van mevrouw J. Anema-Balke, circa 1000 recente schelpen van J.A. Buijse, circa 900 recente (micro) schelpen uit de collectie van M. (Rinus) van den Bos, walvisfossielen van K. Post en vogelskeletten en -schedels van E. Soldaat. Onder de vele losse aanwinsten bevond zich een aantal opmerkelijke en/of zeldzame vondsten, zoals 11 huiskraaien uit Hoek van Holland die aldaar werden verdelgd, een ijsvogel uit de Tholenstraat in Rotterdam Pendrecht en een woudaapje uit Barendrecht. Dankzij nauwe contacten met dierenambulances, Vogelklas Karel Schot en de gemeentelijke boswachters kon de opmars van vos en steenmarter in Rotterdam ook met collectiestukken gedocumenteerd worden. Al dergelijke aanwinsten (meest verkeersslachtoffers) worden onderzocht op maaginhoud en pathologie. Bureau Stadsnatuur verzamelde gericht waarnemingen van nog levende exemplaren van deze twee steeds stedelijker opererende roofdieren. Er werden 2.935 aanwinsten uit 2015 digitaal geregistreerd. Daarnaast ging ook het met terugwerkende kracht digitaal registreren van de al

▲ De verzameling Rotterdamse stadsvossen groeit gestaag. (Kees Moeliker)

bestaande NMR-collectie onverminderd door: aan het eind van 2015 waren 253.119 collectie-records in de online collectiedatabase opgenomen. De mijlpaal van meer dan 250.000 records in onze online collectiedatabase wierp zijn vruchten af met een stijgend aantal wetenschappers dat onze verzamelingen raadpleegde of bemonsterde. Eigen onderzoek van honorair conservatoren en onderzoekers richtte zich, onder andere, op valdeurspinnen (A. Decae), waterkevers (B. van Vondel), fossiele walvissen en dolfijnen (K. Post) en Pleistocene zoogdieren (D. Mol). Dit *collection based* onderzoek resulteerde in 15 wetenschappelijke publicaties van museummedewerkers.

Er zijn in 2015 bovendien 906 foto's aan de op internet raadpleegbare collectiedatabase en aan de NMR-schelpencollectie-fotodatabase toegevoegd, waarmee het totale aantal aan de collectie gerelateerde mediatheekbestanden op 15.761 komt. De speciale NMR collectiefotopagina's (uitsluitend schelpen, zie www.nmr-pics.nl) trokken 73.594 bezoekers (waarvan 42.366 unieke) die goed waren voor 13.588.922 fotoviews. Deze schelpenwebsite wordt geroemd om zijn volledigheid en actuele taxonomie.

Bureau Stadsnatuur

Bureau Stadsnatuur heeft in een jaar tijd maar liefst 163 opdrachten uitgevoerd, variërend van zeer omvangrijke onderzoeken die het hele jaar in beslag namen tot kleine ecologische *quick scans* die in één dag werden afgerond. Over de meeste ecologische onderzoeken zijn rapporten (36) of notities (104) geschreven. Van 23 projecten volgde geen geschreven rapportage. Dit zijn projecten waarbij alleen ecologische begeleiding in het veld is gegeven (aanwijzingen geven of controle van een aannemer), inspecties, het overzetten van beschermde diersoorten (zoals rugstreeppadden bij

bouwprojecten) of het (laten) aanbrengen van compenserende nestkasten of kunsthorsten op locatie. Bureau Stadsnatuur startte een onderzoek naar zoetwaterslakken in het Rotterdamse getijdengebied. Een hoogtepunt in 2015 was het verschijnen van het handboek *'Vertebrates and invertebrates of European cities'* waaraan het volledige team ecologen van Bureau Stadsnatuur met twee hoofdstukken over Rotterdam heeft bijgedragen (Van de Poel & Moerland 2015). Deze inbreng was mogelijk door gebruik te maken van de zorgvuldig opgebouwde databases van Bureau Stadsnatuur, de museum-collectiedatabase en samenwerking met de Nationale Databank Flora en Fauna.

Organisatie

In 2015 draaide de front office bijna uitsluitend met en dankzij vrijwilligers. Daarmee vormen vrijwilligers een onmisbaar onderdeel van het museum. Het aantal vrijwilligers dat bij het museum betrokken is, bedraagt inmiddels 49. Hiervan zijn 16 vrijwilligers werkzaam bij de front-office (balie, winkel, toezicht en onderhoud), vier bij Educatie & Publieksbegeleiding, twee bij Bureau Stadsnatuur, en 27 bij Collectie & Onderzoek. Het aantal mensen dat een dienstverband bij Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam heeft, bedraagt 14 (13.1 fte). Het personeel werkt verdeeld over de volgende afdelingen: directie (1), interne zaken (gebouw, front-office, systeembeheer: 3), educatie (2), collectie & onderzoek (2) en Bureau Stadsnatuur (6). Er was in 2015 een belangrijke verandering in het personeelsbestand: medio mei kondigde Jelle Reumer per 1 december zijn vertrek als directeur van het museum aan. Hij was benoemd tot deeltijdhoogleraar *Vertebrate Paleontology* aan de Universiteit Utrecht. Reumer is 28 jaar directeur van het museum geweest. Hij maakte van een klein en verwaarloosd museum dat binnen

de poorten van Diergaarde Blijdorp gevestigd was een bloeiend en boeiend instituut in het culturele hart van Rotterdam, met - dankzij een groeiende collectie en vaak spraakmakende tentoonstellingen en publicaties - een uitstraling die de stadsgrenzen ver overschrijdt. Op 27 november werd Reumer uitgezwaaid met het mini-symposium Van spitsmuiskies tot 'De Grootste Muil' dat in het Auditorium van de Kunsthal plaatsvond (De Jongste 2015).

Een opvolger werd intern gevonden: Kees Moeliker. Voor de hiermee opgevolgen functie van conservator werd begin december een vacature opgesteld en extern verspreid (deze is intussen opgevuld, zoals elders in deze Straatgras te lezen valt [red.]).

Doodleuk

Het afgelopen jaar werd het nieuwe motto van Het Natuurhistorisch geïntroduceerd: 'Een doodleuk museum'. Dit motto, waar Jelle Reumer kort voor zijn vertrek nog mee op de proppen kwam, verscheen op handelswaar (een speciale vliegenmepper) en op het verpakkingsmateriaal voor de winkel van het museum. Het vat niet alleen de missie van Het Natuurhistorisch kernachtig samen, maar vangt ook wat Jelle ons heeft nagelaten: een doodleuk museum. ◀

Literatuur

- Baerdemaeker, A. de & Jaarsma, S. 2015 - Giftig Rotterdam in The Power of Poison - Straatgras 27(1-2): 14-15
- Jongste, W.O. de, 2015 - Van Spitsmuiskies tot 'de Grootste Muil': afscheid van Jelle Reumer - Straatgras 27(1-2): 6-7
- Milders, P. 2015 - Een wereld van 30x30 cm - Straatgras 27(1-2): 5
- Moeliker, K. 2015 - Opgeraapt, Opgegist Uitgehakt (en Opgeknapt) - de wedergeboorte van de klassieke fossielententoonstelling - Straatgras 27(1-2): 24-25
- Poel, J. van de & Moerland, W. 2015 - In een harde kافت gevat: de Rotterdamse stadsnatuur in Europees perspectief - Straatgras 27(1-2): 18-19

▲ Schedel van zwartvoetbalbatros (NMR 9989-04447) uit de schenking van wijlen Edward Soldaat. (Kees Moeliker)

Het volledige jaarverslag 2015 is als pdf te downloaden op <http://www.hetnatuurhistorisch.nl/het-museum/missie-en-beleid/jaarverslagen.html>